

Cirkulärnr: 2000:116
Diariernr: 2614/2000
Handläggare: Ingrid Söderström
Sektion/Enhet: Sektionen för Socialtjänst
Datum: 2000-11-09
Mottagare: Socialnämnden/motsvarande
Handikappfrågor
Individ-och familjeomsorg
Rubrik: Statsbidrag för verksamhet med personligt ombud

Sektionen för Socialtjänst
Ingrid Söderström

2000-11-07

Socialnämnd el motsv
Handikappfrågor
Individ-och familjeomsorg

Statsbidrag för verksamhet med personligt ombud

Regeringen har beslutat om statsbidrag för en nationell uppbyggnad av verksamhet med personliga ombud för personer med psykiska funktionshinder. Statsbidraget uppgår till 30 Mkr för andra halvåret 2000, 60 Mkr för 2001 och 90 Mkr för 2002 och tillsvdare. Bidraget för år 2000 överförs till 2001. Kommuner som avser att bygga upp och utveckla en verksamhet med personliga ombud kan söka bidrag hos länsstyrelsen.

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att leda och samordna arbetet och har till sitt förfogande en beredningsgrupp med företrädare för bl.a. länsstyrelserna och Svenska Kommunförbundet. Beredningsgruppen har enats om vissa kriterier för vilka personer som ska omfattas av insatsen, ombudens arbetsuppgifter m.m. Detta framgår av det Meddelandeblad som socialstyrelsen skickar ut till kommunerna.

Här ges en kort sammanfattning av informationen i meddelandebladet.

Fördelning av statsbidraget

Länsstyrelserna har regeringens uppdrag att fördela statsbidraget. Fördelningen grundar sig på antal invånare över 18 år. Länsstyrelserna bör senast den 31 oktober 2001 ha fattat beslut om hur bidraget ska fördelas mellan kommunerna.

Länsstyrelserna har också uppdrag att i samarbete med kommunerna ta initiativ till att verksamhet med personliga ombud inrättas samt att ge kommunerna stöd i detta arbete. Fram till och med januari månad 2001 anordnar

länsstyrelserna länsvisa informationsmöten med kommunerna för att diskutera hur verksamheten i respektive län ska byggas upp.

Kommunen är huvudman för verksamheten

Regeringen anser att verksamheten med personliga ombud ska vara ett kommunalt ansvar och ha kommunen som huvudman. Det är således kommunen som ansöker om statsbidraget och ansvarar för att detta används enligt de förutsättningar som Socialstyrelsen formulerat.

Om det visar sig vara svårt för enskilda kommuner att bygga upp en egen verksamhet finns flera möjligheter att samverka med andra kommuner kring verksamheten. Detta kan t.ex. ske genom samarbetsavtal, kommunalförbund eller gemensam nämnd.

Kommunen kan också överlåta verksamheten till entreprenör. En sådan entreprenör kan vara intresseorganisationerna RSMH och IFS. Kommunen är fortfarande huvudman och har det fulla ansvaret för verksamheten. Verksamheten måste dock upphandlas enligt bestämmelserna i lagen om offentlig upphandling.

Samverkan mellan olika lokala huvudmän

Enligt regeringen bör verksamheter med personliga ombud bedrivas i samverkan med andra huvudmän. Denna samverkan kan, enligt regeringen, bedrivas antingen i särskilda samverkansgrupper eller på annat sätt som kommunerna finner lämpligt med hänsyn till lokala förutsättningar. De personliga ombuden förutsätts arbeta för samlade lösningar där medverkan krävs från andra myndigheter som t.ex. landstinget, försäkringskassa och arbetsförmedling. När kommunen ansöker om statsbidrag bör den därför redovisa hur man avser att samverka med andra huvudmän.

Vem kan få personligt ombud?

Personligt ombud bör erbjudas personer över 18 år med psykiska funktionshinder. Beredningsgruppen anser att de därtill ska ha

- ett funktionshinder som innebär omfattande och långvarigt socialt handikapp, vilket medför stora hinder för ett fungerande vardagsliv.
- komplexa behov av vård, stöd och service och ha kontakt med socialtjänst, primärvård och/eller den specialiserade psykiatrin (utan krav på diagnos) och andra myndigheter.

Vilket lagrum gäller för verksamheten?

Regeringsbeslutet innehåller ingen lagreglering av insatsen personligt ombud. Verksamheten kan anses rymmas inom ramen för det ansvar kommunerna har enligt socialtjänstlagens 21 och 21 a §§. Kommunen har också möjlighet att erbjuda insatsen personligt ombud enligt 5 § och 6g § SoL. Kommunen har en möjlighet att erbjuda detta stöd men den enskilde har ingen laglig rätt att kräva insatsen.

I Socialstyrelsens uppdrag ingår att till regeringen redovisa hur verksamheterna med personliga ombud utvecklas och vilka effekterna blivit för de psykiskt funktionshindrade. Eventuella behov av ytterligare lagreglering avser Socialstyrelsen att aktualisera i sin utvärdering.

Ombudens arbetsuppgifter

Beredningsgruppen har formulerat följande arbetsuppgifter för de personliga ombuden:

- att tillsammans med den enskilde identifiera och formulera dennes behov av vård, stöd och service
- att tillsammans med den enskilde se till att olika huvudmäns insatser planeras, samordnas och genomförs
- att bistå och (om fullmakt finns) företräda den enskilde i kontakterna med olika myndigheter etc
- se till att den enskilde får vård, stöd och service utifrån egna önskemål, behov och lagliga rättigheter

Ombudet ska se till att olika myndigheters insatser samordnas. Eftersom det råder sekretess mellan olika huvudmän så krävs samtycke från den enskilde för ombudens arbete.

Avgränsning mot andra yrkeskategorier

I Socialstyrelsens uppdrag ingår också att följa upp avgränsningen till andra närliggande insatser, som god man, stödperson, personlig assistans etc. Beredningsgruppen har därför gjort följande precisering vad gäller ombudens arbetsuppgifter:

De personliga ombuden ska

- inte besluta om insatser (myndighetsutövning)
- inte ta över huvudmännens ansvar för samordning av insatser från olika myndigheter (men dock se till att insatserna samordnas)
- inte svara för behandling eller annan vårdinsats som ges enligt hälso- och sjukvårdslagen

Rekrytering av personliga ombud

En avgörande förutsättning för att verksamhet med personliga ombud ska vara framgångsrik är att det finns ombud som är lämpliga, som har kompetens och intresse för uppgiften. Beredningsgruppen anser att det inte går att förorda någon specifik utbildning eller professionell erfarenhet för arbete som personligt ombud. Avgörande för om de personliga ombuden ska klara sin uppgift är

- ingående kunskaper om psykiska funktionshinder och vilka konsekvenser detta kan medföra för den enskilde

- ingående kunskaper om de olika stöd-, vård-och serviceinsatser som finns i samhället
- god orientering om relevant lagstiftning

De försöksverksamheter som bedrivits med personliga ombud har visat att vissa organisatoriska förutsättningar varit viktiga för uppgiftens utförande. En "fristående" roll inom den kommunala organisationen har påverkat ombudets trovärdighet i positiv riktning.

Samma försöksverksamheter har visat att ombudens attityder och förhållningssätt varit avgörande för om en relation kunnat byggas upp mellan ombudet och den enskilde. Principer och förhållningssätt som varit viktiga i det nära arbetet med personer med psykiska funktionshinder har visat sig vara

- att den funktionshindrade bestämmer själv (ombudet ska vara ett stöd)
- personkontinuitet – att ha samma ombud över en längre tid
- långsiktigt arbete
- lära känna den funktionshindrade för att kunna bygga upp en relation
- arbeta i den funktionshindrades naturliga miljöer
- arbeta flexibelt

För ytterligare information hänvisas till Socialstyrelsens meddelandeblad nr 14/00 samt till respektive länsstyrelse.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Sektionen för Socialtjänst

Anita Sundin

Ingrid Söderström

